

Pesə məktəblərinə gedək, pesə öyrənək...

Vaxt var idi ki, oxuyan təhsilardınca gedirdi, oxumayan da özünə bir sənət, pesə seçirdi. Sənədlərini ya 8-ci sinifdən, ya da tam orta təhsili başa vurduqdan sonra peşə məktəblərinə verib bir peşənin sahibi olmağa çalışanlar var idi. Bunu övladlarına valideynlər də məsləhət bilir, ona peşə seçməsində bacarıqlarını əsas götürməklə kömək edirdi. Beləliklə də bir məktəbin sonuncu sınıfini bitiren gəncərin təxminən 10-u ali məktəbə, 3-5-i orta ixtisas məktəblərinə, 4-5-i isə peşə məktəblərinə daxil olurdu. Peşə məktəblərində isə onlar elə yetişdirildi ki, sabah peşələrinin sahibinə çevrilir, həm dövlətə, cəmiyyətə xeyir verir, həm də öz aile büdcələrini yarada bilirdilər.

Cəmiyyətdə baş verən 3 hadisə

Bəs sonra necə oldu? Haradasa, 90-cı illərin sonlarından etibarən cəmiyyətimizdə 3 hadisə bir-birini izləməye başladı. Birincisi, insanlar yeni bir xəstəliyə mübtəla oldu - kütłəvi şəkildə ali təhsil almaq xəstəliyinə. Deməli, bu xəstəliyin patologiyası belə idi ki, hamının uşağı təhsil almalıdır. Oxudu, oxumadı, uşaqlar təhsilli olmalıdır. İkincisi, bu, bir dəbə çevrildi. Bütün valideynlər övladlarının ali təhsil alması üçün əllərindən gələni etmeye başladılar. Üçüncüsü isə bu oldu ki, bəhsəbəs cəmiyyəti ağzına aldı. Filakesin uşağı oxudu, mənimki nə üçün oxumasın, qonşunun uşağı ali məktəbə girdi, mənimki nə üçün geri qalsın. Sağ olsun, ozamankı Dövlət İmtahan Komissiyası da bütün bunlar üçün çox optimal şərait yaradırdı. Yəni, gündən-günə balları aşağı endirib, ödənişli ixtisasların sayını artırmaqla valideynləre kredit götürüb, borc alıb uşaqlarını universitetlərdə oxutmalarına şərait yaradırdı. Bu isə cəmiyyətin taleyində baş verən 3 hadisənin tələbatını artıqlaması

ile ödəyirdi.

Odur ki, artıq peşə məktəblərinə ehtiyac qalmır. Yəni, kütłəvi şəkildə peşə məktəblərindən əzaqlaşma başlamışdı. Uşağının peşə məktəbində oxumasını sanki valideynlər özlərinə sişgördürdürüdülər.

Həmin illərin statistik göstəricilərinə nəzər salınsa, dediklərimiz təsdiqlənər ki, peşə məktəblərinə qəbulun səviyyəsi təmamilə aşağı enmişdi. Hələ arada bəzi peşə məktəbləri bağlandı. Və yaxud da sayıları azaldıldı. Nəticədə isə universitetlərdə təhsil alanların sayı artı. Oxumayanlar isə heç bir bacarığı və ya peşə təhsili olmadığını görə özlərinə iş tapmaqdə çətinliklərə üzləşdilər.

Həmçinin də universitəte aşağı balla daxil olanlar iş tapmaqdə çətinlik çəkdilər. Çünkü işləmək üçün yenə də imtahan tələb olunurdu. Bu imtahanlarda isə suallar çətin olduğu üçün 200-250 bal ilə universitetə daxil olanların bu suallar qarşısında məəttəl-məəttəl baxmaqdan başqa çərəsi yox idi.

Hansı ki...

Bəli, hansı ki, bütün dövrlərdə peşə sahibləri olub ki, onlara el arasında "sənetkar", "usta" adları verilib. Məsələn, sürücülər tanmışlıq ki, onlara yaşadığı rayonda hər kəs "usta" deyə müraciət edirdi. Çünkü sənetinin sahibi idi. İllərlə insanları ən ucqar dağ kəndlərinin abadlıqdan kənar yolları ilə rayon, şəhər mərkəzlərinə aparıb gətirmiş, çalıştığı dövrde heç bir qəza olmamışdı.

Avtomobil təmiri ilə məşğul olan peşə sahibləri tanmışlıq ki, necə deyərlər, əlleri qızıl kəsib. Yaşadığı ərazidə heç də ən yüksək vəzifədə çalışanlardan pis dolanmayıb. Qazancı elə olub. Nə üçün? Çünkü sənetinin sahibi olub. Qarşısına qoyduğu məqsədə müvəffəqiyətlə çatıb, olub usta. Həm hörməti olub el arasında, həm də qazancı.

Zərgərlər tanmışlıq, həqiqətən də əlleri zərgər insanlar. Onların çox böyük zövqle və incəliklə hazırladıqları zinət əşyaları hər kəs tərəfindən təqdir olunub, sıfariş sıfariş üstüne gəlib. Qazancı da heç də müəllim,

onu sevmək ən üstün cəhətlərdəndir. Belə olan təqdirde ailə üçün hər zaman qazancın olacaq. Belə olan təqdirde heç kimin qarşısında gülünc vəziyyətdə qalmayacaqsan.

Belə isə nə üçün bu gün övladımızı peşə öyrənmək üçün peşə məktəblərinə yollamırıq və yaxud da hər hansı usta yanına qoymuruq. Nə üçün yene də həmin 3 iddianı davam etdiririk? Xəstəlik, dəb və bəhsəbəs iddialarını. Axi bilə-bilə ki, övladımız müəllim olmaq üçün yeterli savada malik deyil, mühəndis, tibb bacısı, feldşer, hərbi rəhbər, psixoloq (onlara saya biləcəyimiz ixtisaslar var) olmaq üçün qabiliyyəti, bacarığı, səriştəsi yoxdur, onu nə üçün oxumağa vadar edirik, nə üçün illərlə ailə büdcəsinə ziyan vuraraq onu müəllim yanına hazırlıqlara göndəririk? Sonda isə görürük ki, həqiqətən də bu uşaq bu sahələr üçün yarammayıb. Biliyi, dünyagörüşü, xüsusilə də istek və arzusu müəllim, həkim, tibb bacısı, mühəndis olmaq üçün deyil. O, bu sənətlərdə özünü tapa bilmir. Elə bu səbəbdəndir ki, indi cəmiyyətimizdə yüzlərə insan var ki, hər hansı bir təhsili alıb, lakin gözəllik salonlarında manikürçü, saç kəsən, mağazalarda satıcı, idarə, müəssisələrdə texniki işçi kimi çalışır. Bu, onun göstəricisidir ki, valideynlərinin iddiaları ilə zorla bir ali təhsil alıb, artıq özünü dərk edəndən sonra isə düşündüb ki, yox, bu sahə mənlik deyil. Yenidən hər hansı kursa, telime getmək bacardığı işin qulpondan yapışmağa çalışıb. Bax, bu da son nəticə: ali təhsilli manikürçü, dərzi, pinəçi, fəhlə və sair.

Belə isə...

Düşünməyə dəyər. Hələ de cəmiyyətimizdə ali təhsilli bağlı xəstəliyin, debin və bəhsəbəsin tügən etdiyi bir şəraitdə söyləmək yerinə düşər ki, düşünmək gec deyil. Özümüze əziyyət verməyək. Qazandığımızı digər övladlarımızın ruzisindən kəsib hazırlıqlara verməyək. Uşaqlarımızın kiçik yaşlarından hənsi peşəyə, sənətə maraqları olduğunu keşf edək. Böyüdükcə onları istədikləri sahələrə istiqamətləndirək. Qoy onlar ali təhsilli də olsunlar, orta ixtisas təhsilli də. Qoy onlar dərzi, dülger, manikürçü, tərəvəz

ustası, xalçaçı, zərgər də olsunlar. Hazırda ölkəmizdə fealiyyət göstərən peşə təhsili məktəblərində onlarla peşə təklif olunur. Onlardan yararlanmağa çalışmaq lazımdır.

Baxmayaraq ki, bu gün də Dövlət İmtahan Komissiyası tərəfindən ballar endirilir. 200 bal toplayan abituriyentlərin ali məktəblərdə təhsil almaları üçün şərait yaradılır. Lakin gəlin valideyn olaraq özümüz daha dərindən düşünək. Bize bunların hənsi sərf edir? 2-3 il hər ay 100-200 manat verib hazırlığa gönderdiyimiz uşaqlarımızın son neticə olaraq 200 bal toplayıb ali təhsil alması, yoxsa elmə marağının olmadığı hiss etdiyimiz andan etibarən hər hansı bir peşəyə yönləndirilməsim? Onsuz da oxumaq həvəsi olmayan gənc ali təhsil alsa da, özünü başqa bir peşədə tapa-caq. Belə isə ailə büdcəsinə zərər vurmağa dəyərmək?

Axi peşələr də cəmiyyət üçün gərəkdir. Bəs hər birimiz ali təhsil alıb müəllim, mühəndis, həkim və sair olacaqıqsa, bizim palṭarımızı kim tikəcək, dirnaqlarımızı kim manikür edəcək, saçlarımızı kim kəsəcək, maşınımızı kim təmir edəcək, xəyalımızdakı zinət əşyاسını və yaxud qapı-pəncərelərimizi kim düzəldəcək?..

Mətanət Məmmədova